

Maa- ja metsätalousvaliokunta

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain muuttamisesta

JOHDANTO

Vireilletulo

Hallituksen esitys eduskunnalle laiksi maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annetun lain muuttamisesta (HE 142/2015 vp): Asia on saapunut maa- ja metsätalousvaliokuntaan mietinnön antamista varten.

Asiantuntijat

Valiokunta on kuullut:

- lainsäädäntöneuvos Aku-Petteri Korhonen, maa- ja metsätalousministeriö
- erikoistutkija Juha Lipponen, Kilpailu- ja kuluttajavirasto
- toimialapäällikkö Pekka Heikkilä, Elintarviketeollisuusliitto ry
- lakimies Marika Twerin, Maa- ja metsätaloustuottajain Keskusliitto MTK ry

Valiokunta on saanut kirjallisen lausunnon:

- oikeusministeriö
- työ- ja elinkeinoministeriö
- Maaseutuvirasto
- Svenska Lantbruksproducenternas Centralförbund SLC ry

Valiokunta on saanut ilmoituksen, ei lausuttavaa:

- oikeusministeriö

HALLITUKSEN ESITYS

Esityksessä ehdotetaan lisättäväksi maataloustuotteiden markkinajärjestelystä annettuun lakiin naudanliha-alan tuotteiden ja eräiden peltokasvien tuottajaorganisaatioiden hyväksymistä koskevat säännökset. Tuottajaorganisaatiot voivat olla hyödyllisiä tarjonnan uudelleenryhmittelyssä aloilla, joilla tuottajien ja ostajien markkinavoima ei ole tasapainossa. Tuottajaorganisaatiot voivat myös tehostaa tuotantoa ja siten osaltaan parantaa tuotannon kannattavuutta.

Euroopan unionin maatalouden yhteistä markkinajärjestelyä koskevan uudistetun lainsäädännön mukaan jäsenvaltion hyväksymä eräiden naudanliha-alan tuotteiden tai eräiden peltokasvien

Valiokunnan mietintö MmVM 4/2016 vp

tuottajista koostuva tuottajaorganisaatio voi neuvotella jäsentensä puolesta tarjontaan liittyviä sopimuksia. Esityksen tarkoituksena on mahdollistaa näiden säännösten soveltaminen Suomessa. Ehdotetun lain mukaan tuottajaorganisaatiot voisivat lisäksi toteuttaa kaikkien naudanliha-alan tuotteiden ja eräiden peltokasvialan tuotteiden osalta muita tuottajaorganisaatioille Euroopan unionin lainsäädännössä sallittuja toimia. Tuottajaorganisaatioiden toiminnan kilpailuoikeudellinen arviointi perustuisi nykyiseen kilpailulainsäädäntöön.

Laki on tarkoitettu tulemaan voimaan keväällä 2016.

VALIOKUNNAN PERUSTELUT

Yleisperustelut

Valiokunta toteaa, että tuottajaorganisaatiot ovat maataloustuottajien aloitteesta perustettuja organisaatiota, jotka toteuttavat jäsentensä maataloustuotteiden tuotantoon liittyviä EU:n lainsäädännössä tarkemmin määritettyjä tavoitteita. Tuottajaorganisaatioita koskevan EU:n lainsäädännön perustelujen mukaan jäsenvaltioiden on voitava hyväksyä tuottajaorganisaatiot, koska ne voivat olla hyödyllisiä tarjonnan uudelleenryhmittelyssä aloilla, joilla tuottajien ja ostajien keskittyminen ei ole tasapainossa.

Esityksen perusteista käy ilmi, että kilpailu- ja kuluttajaviraston tekemän alkutuotantonselvityksen (Kilpailu- ja kuluttajaviraston selvityksiä 2/2013) mukaan maataloustuottajien neuvotteluvoima elintarvikeketjussa on yleensä hyvin heikko. Tätä vahvistaa se tosiasia, että Suomessa maatilat ovat edelleen pieniä. Sen sijaan päivittäistavaramarkkinat ovat erittäin keskittyneet. Myös useat keskeiset elintarviketeollisuuden alat ovat oligopolistiset ja suurten toimijoiden hallussa. Alkutuotantonselvityksen mukaan neuvotteluvoiman epätasapaino ilmenee selkeästi maataloustuottajien ja päivittäistavarakaupan sekä maataloustuottajien ja teollisuuden välillä.

Alkutuotantonselvityksen mukaan tuottajaorganisaatiot saattavat olla neuvotteluvoiman ja elinkeinon rakennemuutoksen näkökulmasta varteenotettava kehityslinja tulevaisuudessa. Alkutuotantonselvityksessä viitataan tuottajien toiminnan tehokkuuden ja neuvotteluvoiman lisäämisen osalta kilpailulainsäädännön jo nykyisin mahdollistamiin alkutuottajien yhteistyöjärjestelmiin ja suhtaudutaan toisaalta kriittisesti siihen, että maataloussektorilla otettaisiin käyttöön laaja kilpailuoikeudellinen poikkeus.

Nykyisin Suomessa on mahdollista hyväksyä tuottajaorganisaatiot hedelmä- ja vihannesalalla ja maitotuotealalla. Maa- ja metsätalousvaliokunta on lausunnossaan (MmVL 9/2014 vp) edellyttänyt, että Suomessa ryhdytään valmistelemaan kansallista lainsäädäntöä, joka mahdollistaa tuottajaorganisaatioiden toiminnan nykyistä laajemmin.

Valiokunta toteaa, että EU:n yhteisen maatalouspolitiikan uudistamisen yhteydessä vuonna 2013 EU:n lainsäädäntöön lisättiin naudanliha-alan ja tiettyjen peltokasvien tuottajaorganisaatioiden sopimusneuvotteluja koskevat erityissäännökset. Naudanliha- ja peltokasvialaa koskevat uudet EU:n säännökset yhdessä nykyisten kilpailulainsäädännön säännösten kanssa muodostavat varsin selkeän oikeudellisen perustan tuottajaorganisaatioiden toiminnalle, minkä vuoksi esitykses-

Valiokunnan mietintö MmVM 4/2016 vp

sä on pidetty perusteltuna muuttaa kansallista lainsäädäntöä siten, että myös naudanliha-alan ja peltokasvialan tuottajaorganisaatioiden hyväksyminen tulee mahdolliseksi Suomessa.

EU:n markkinajärjestelyasetuksen (EU) N:o 1308/2013 mukaan jäsenvaltion on hyväksyttävä hedelmä- ja vihannesalalla ja maitoalalla toimivat tuottajaorganisaatiot. Muiden tuotealojen tuottajaorganisaatioiden hyväksyminen on jäsenvaltiolle vapaaehtoista. Näin ollen muun muassa peltokasvi- ja naudanliha-alan tuottajaorganisaatioiden hyväksyminen on jäsenvaltion harkintavaltaan kuuluva asia.

Sekä pakollisiin eli hedelmä- ja vihannesalan ja maitoalan tuottajaorganisaatioihin että vapaaehtoisesti hyväksyttäviin tuottajaorganisaatioihin sovellettavista yleisistä hyväksymisedellytyksistä säädetään markkinajärjestelyasetuksen 152 artiklan 1 ja 2 kohdissa sekä 153—155 artikloissa. Lisäksi markkinajärjestelyasetuksessa on eräitä tuotesektorikohtaisia säännöksiä. Markkinajärjestelyasetuksessa säädetään myös eräiden sopimusneuvottelujen hyväksyttävyydestä.

Edellä esitetystä käy ilmi, että tuottajaorganisaatioita koskevaan EU:n lainsäädäntöön on vuoden 2014 alusta lukien kuulunut säännökset, joiden nojalla hyväksytyllä tuottajaorganisaatiolla on oikeus käydä sopimusneuvotteluita eräiden naudanliha-alatuotteiden ja eräiden peltokasvien osalta. Asiasta säädetään markkinajärjestelyasetuksen 170 ja 171 artikloissa.

Esityksessä ehdotetaan tuottajaorganisaatioiden hyväksymismahdollisuuden laajentamista naudanliha-alalle sekä tiettyjen peltokasvituotteiden alalle. Hyväksymisen laajentaminen näille tuotealoille mahdollistaa markkinajärjestelyasetuksen kyseisten alojen tuottajaorganisaatioiden sopimusneuvotteluja koskevien uusien 170 ja 171 artiklojen soveltamisen. Esityksen perusteluissa on todettu, että tuottajaorganisaatioiden hyväksymistä kyseisillä aloilla on pidetty perusteltuna, koska mainituissa artikloissa on säädetty selkeät puitteet tuottajaorganisaatioiden sopimusneuvotteluille.

Valiokunta kiinnittää huomiota siihen, että ehdotus ei mahdollista tuottajaorganisaatioiden perustamista muille lihantuotantoaloille kuin naudanlihantuotannolle. Myös eräitä kasvintuotantoaloja jää ulkopuolelle. Viitaten edellä todettuun valiokunta edellyttää, että alkutuotannon asemaa markkinoilla vahvistetaan kaikissa tuotantosuunnissa (*Valiokunnan lausumaehdotus*). Tuottajaorganisaatiot tulee sallia tuotantosuunnasta riippumatta. Suomen tulee jatkossa ajaa myös EU:n säännösten muuttamista tämän mukaisesti.

Valiokunta pitää välttämättömänä, että tuottajille muodostuu mahdollisimman matala kynnyks tuottajaorganisaatioiden perustamiseen. Tuottajaorganisaatioiden hyväksymismenettelyjen tulee olla mahdollisimman kevyitä, eikä niihin saa sisällyttää byrokratiaa.

Hallituksen esityksessä mainituista syistä ja saamansa selvityksen perusteella valiokunta pitää esitystä tarpeellisena ja tarkoituksenmukaisena. Valiokunta puoltaa lakiehdotuksen hyväksymistä muuttamattomana.

Valiokunnan mietintö MmVM 4/2016 vp

VALIOKUNNAN PÄÄTÖSEHDOTUS

Maa- ja metsätalousvaliokunnan päätösehdotus:

Eduskunta hyväksyy muuttamattomana hallituksen esitykseen HE 142/2016 vp sisältyvän lakiehdotuksen.

Eduskunta hyväksyy yhden lausuman. (Eduskunnan lausumaehdotus)

Valiokunnan lausumaehdotus

Eduskunta edellyttää, että alkutuotannon asemaa markkinoilla vahvistetaan kaikissa tuotantosuunnissa.

Helsingissä 5.4.2016

Asian ratkaisevaan käsittelyyn valiokunnassa ovat ottaneet osaa

puheenjohtaja Jari Leppä kesk
varapuheenjohtaja Reijo Hongisto ps
jäsen Markku Eestilä kok
jäsen Teuvo Hakkarainen ps
jäsen Hanna Halmeenpää vihr
jäsen Lasse Hautala kesk
jäsen Kari Kulmala ps
jäsen Jari Myllykoski vas
jäsen Mats Nylund r
jäsen Eerikki Viljanen kesk
jäsen Peter Östman kd
varajäsen Timo V. Korhonen kesk
varajäsen Pirkko Mattila ps
varajäsen Juha Pylväs kesk

Valiokunnan sihteerinä on toiminut

valiokuntaneuvos Carl Selenius